

Хасидский взгляд на права женщин

Права женщин стали главной повесткой 20 в. Революция, которую Ребе возглавил в этом контексте, для многих может быть неожиданной.

Еврейское озарение

Знакомство с учением Ребе

КИ ТЕЦЕ

דварים

לעילוי נשמת אמנו וזקנתנו
האשה החשובה מצויינת במדותיה

בעלת מסירות נפש

מרת דבורה ע"ה גרינברג

בת הרה"ח ר' אהרון מענדל

נפטרה אור ליום ג' - כ"א מנחם אב תשפ"ג

В память о нашей маме и бабушке

Дворе Гринберг

Дочери раввина Аарона Мендела Хазана

*Она жертвовала собой ради еврейства
Покинула этот мир 21 менахем ава 5783*

For sponsorship opportunities, email info@jewishinsights.org

Published and Copyright 2024 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5784 - 2024

Founded in 2008 in memory of Rabbi Gabi and Rivky Holtzberg OB"М
Shluchim of the Rebbe to Mumbai India

А. Еврейская женщина в учении Ребе

ПЕРВОИСТОЧНИК 1 Дварим, 24:5

Когда возьмет кто-либо жену новую, пусть не выступит с войском и не будет возложено на него ничего; свободен будет для дома своего один год и пусть радуется жену свою, которую взял.

כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא
בְּצִבָּא וְלֹא־יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל־דִּבְרָה,
נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׂמַּח
אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקַח.

Б. Теория vs. практика

Ребе Две роли

Общее отличие служения Б-гу, выражающегося в изучении Торы от познании Его «на всех путях», сродни отличию мужчин от женщин.

Обязанность изучения Торы лежит именно на мужчинах, в то время как обязанность «на всех путях твоих познавай Его (Б-га)» как на мужчинах, так и на женщинах.

И эта последняя обязанность даже более актуальна для женщин. Стих Торы о создании Творцом первой женщины гласит: «Я сделаю ему помощника». Мудрецы иллюстрируют роль женщины: «Мужчина приносит домой пшеницу с поля, но разве он будет есть пшеницу? Разве не получается, что женщина таким образом освещает его глаза и ставит на ноги»? Отсюда понятно, что задача познавать Б-га «на всех путях твоих», взаимодействовать с материальным миром, актуальна прежде всего для женщин, даже в большей степени, чем для мужчин.

כללות החילוק בין העבודה של לימוד התורה לעבודה של "בכל דרכיך דעהו" הוא גם החילוק שבין אנשים לנשים:

החיוב של לימוד התורה הוא אצל אנשים דוקא, ואילו החיוב של "בכל דרכיך דעהו" הוא הן אצל אנשים והן אצל נשים.

ואדרבה, על פי מאמר רבותינו זכרונם לברכה¹ "כתיב² אעשה לו עזר, במה אישה עוזרתו לאדם. אדם מביא חטים חטים כוסס (בתמיה) . . נמצאת (האישה) מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו", מובן, שהחיוב של "בכל דרכיך דעהו" שקשור עם עניני העולם, שייך לעקרת-הבית יותר מאשר לבעל.

ПЕРВОИСТОЧНИК 2 Талмуд, Йевамот, 63б

Рабби Йоси встретил пророка Элияу и спросил его: «В [Торе] сказано: “Я сделаю ему помощника”. Каким образом женщина помогает мужчине?»

Элияу ответил согласно буквальному [смыслу]: “Мужчина приносит пшеницу с поля, но разве он ест пшеницу? Когда он приносит домой лен, разве он носит лен? А ведь это женщина перемалывает пшеницу и обрабатывает лен. Разве не получается, что женщина таким образом освещает его глаза и ставит на ноги?”»

Ребе

Теория и практика

Иными словами, занятие мужчины - Тора (от ивр. ораа - «указание»), которая наставляет человека на верный путь. Однако ее применение - включая воспитание детей, особенно когда они очень малы, а также ведение домашнего хозяйства в целом, например, в вопросах кошерности пищи, семейной чистоты и всех основных элементов еврейского дома - осуществляется женщиной, основой дома.

מְצָאוּ רַבִּי יוֹסִי לְאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא,
אָמַר לוֹ: נֹאמֵר “אֶעֱשֶׂה לוֹ עֲזָרָה”,
בְּמָה אִשָּׁה עוֹזֶרֶתוֹ לְאָדָם?

אָמַר לוֹ כְּפֶשׁוּטוֹ: אָדָם מְבִיא חֶטְיִן
מִן הַשְּׂדֵה - הָאֵם חֶטְיִן אוֹכֵל כְּמוֹ
שֶׁהוּן? וְאֵם מְבִיא פִּשְׁתָּן מִן הַשְּׂדֵה,
הָאֵם פִּשְׁתָּן עֲצָמוּ לוֹבֵשׁ? וְהִרִי
הָאִשָּׁה הִיא הַטּוֹחֶנֶת קֵדָם אֶת
הַחֶטְיָה וּמַעֲבֶדֶת אֶת הַפִּשְׁתָּן, הָאֵם
לֹא נִמְצְאָת הָאִשָּׁה בְּכָה מְאִירָה אֶת
עֵינָיו וּמַעֲמִידָתוֹ עַל רַגְלָיו!?

כלומר: עניינו של הבעל הוא - תורה, מלשון הוראה³, להורות כיצד צריכה להיות ההנהגה; אבל לאחרי כן, כשצריכים לקיים זאת בפועל - בנוגע לחינוך הבנים והבנות ובעיקר בתחלת חינוכם, וכן בנוגע לכללות עמידת הבית, בנוגע לכשרות המאכלים, בנוגע לטהרת המשפחה, ובנוגע לכל הענינים העיקריים שבהם תלוי בית יהודי - הרי זה נעשה על ידי עקרת-הבית.

³ ראה רד"ק תהלים יט, ח. גוי"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב. ועוד.

Что важнее?

Как уже говорилось, действие имеет первостепенное значение. А правильное действие важнее изучения Торы.

И мы находим нечто подобное в талмудическом трактате Моэд Катан. Талмуд утверждает, что хотя «ничто из желаемого тобою не сравнится с нею» - т.е. «все заповеди не смогут сравниться с одним [изучаемым] словом Торы», тем не менее, когда есть заповедь, которую никто другой не может выполнить, изучение Торы откладывается в пользу заповеди. Соблюдение заповедей не только не менее важно, чем изучение Торы, или равно ему - соблюдение заповедей даже превосходит изучение Торы.

ועל פי המדובר לעיל במעלת המעשה, המעשה הוא העיקר, ועשייה לעילא - הרי ענין זה מגיע למעלה יותר מאשר לימוד התורה.

וזהו גם מה שמצאנו בגמרא במסכת מועד קטן⁴, שאף שנאמר⁵ "כל חפצים לא ישוו בה", ש"אפילו חפצי שמים לא ישוו בה" ("אפילו כל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה"), מכל מקום, "במצווה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים", נדחה לימוד התורה מפני קיום המצווה, והיינו, שלא זו בלבד שקיום המצווה אינו למטה במדריגה מלימוד התורה, ולא רק ששווה ללימוד התורה, אלא עוד זאת, שקיום המצווה דוחה את לימוד התורה.

ПЕРВОИСТОЧНИК 3 Талмуд, Моэд Катана, 9б

Рабби Йонатан бен Асмай и рабби Йеуда бен Герим изучали раздел, касающийся обетов в доме учения рабби Шимона бен Йохая.

Рабби Шимон бен Йохай сказал своему сыну: Эти двое - мудрые и ученые люди, пойдя к ним, чтобы они благословили тебя. Он пошел и нашел их погруженными в дискуссию, выявляя кажущиеся противоречия между стихами. Среди этих кажущихся противоречий было следующее:

В одном месте о восхвалении Торы написано: «Она драгоценнее жемчуга, и все твои желания не сравнятся с нею» (Мишлей, 3:15). Отсюда

ר' יונתן בן עסמי ור' יהודה בן גרים שנו פ'רשת נדרים ב'בית מדרשו של רבי שמעון בן יוחי.

אמר לו רבי שמעון לבנו: בני האדם הללו - שני חכמים אלה, אנשים של צורה הם, כלומר, אנשים חכמים ונבונים, לה אליהם שיברכו אותה. הלה ומצא אותם שהם מקשים כתובים זה על זה:

נאמר במקום אחד בשב' התורה, "יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישוו בה"

(6) ירושלמי פאה פ"א ה"א (ג, ב).

(4) ט, ריש ע"ב (ובפרש"י).
(5) משלי ח, יא.

можно сделать вывод, что все человеческие желания не смогут сравниться с Торой, но воля Небес, т.е. заповеди, действительно могут быть сравнимы с ней. Далее написано: «Ибо мудрость лучше жемчуга, и все вещи, что можно пожелать, не сравнятся с нею» (Мишлей, 8:11), что подразумевает, что даже заповеди не могут сравниться с Торой.

Они разрешили это противоречие, истолковав второй стих как относящийся к заповеди, которую могут выполнить другие. В этом случае даже заповеди не могут сравниться с Торой, и, следовательно, тот, кто занимается изучением Торы, не должен прерывать свои занятия, чтобы выполнить другую заповедь. Однако первый стих относится к заповеди, которую не могут выполнить другие. В этом случае изучение Торы не важнее заповеди, и следует прервать занятия, чтобы выполнить заповедь.

Ребе

Например: создание собственной семьи на основе Торы и заповедей – это обязанность, которую никто другой не может выполнить. Никто другой не может построить ваш дом за вас – они не будут знать, что делать, что требует исправления, как это сделать и как построить. Единственный человек, который может построить ваш дом, – это вы и, в первую очередь, женщина, которая является основой дома. Это и есть заповеди, которые превосходят Тору.

(משלי ג, ט), ומכאן נדיק:
אמנם חפציך שלך לא ישוו בך,
אבל חפצי שמים – ישוו בך,
משמע שמצות (“חפצי שמים”)
חשובות כמו התורה, ונאמר
במקום אחר, “כי טובה חכמה
מפנינים וכל חפצים לא ישוו
בה” (משלי ח, יא), ומפסוק זה
משמע שנאמר הדבר בהכללה
שאפלו חפצי שמים לא ישוו בך!

ותרצו: כאן במצוה שאפשר
לעשותה על ידי אחרים, או כל
חפצים, ואפלו חפצי שמים, לא
ישוו לתורה, ואדם הלומד תורה
יעדיף את למוד התורה, והמצוה
תעשה על ידי אחרים, כאן,
במצוה שאי אפשר לעשותה על
ידי אחרים, או התורה חשובה
רק מחפציו, ולא מחפצי שמים.

ולדוגמה: כאשר צריכים להעמיד את הבית הפרטי שיהיה מיוסד על יסודי התורה והמצווה, הרי זה מצווה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים: מישהו אחר לא יכול לעשות זאת ולסייע בזה, הוא לא יידע מה לעשות, מה צריך לתקן, איך יכולים לתקן, ואיך יכולים לבנות; ענין זה צריך לעשות הוא בעצמו, ובעיקר – היא (עקרת הבית) בעצמה, שזהו ענין המצוות שלמעלה גם מתורה.

В. Почему женщины заслуживают большего?

Ребе

Кто важнее?

Это соответствует сказанному [в другом месте] о Б-жественном атрибуте Малхут, который «не является сосудом для предшествующих семи атрибутов, а скорее короной над их главами». Поэтому и в эпоху Машиаха «женщина будет обходить мужчину». И согласно Аризалю, в будущем «действие будет превосходящим».

ועל דרך מה שנתבאר לעיל במאמר⁷ בענין ספירת המלכות, ש"לאו איהי מאנא לגבי כו' אלא עטרה על רישי"⁸ [אינה כלי אליו וכו' אלא עטרה על ראשו], וזהו גם שלעתיד לבוא יהיה הענין של "נקבה תסובב גבר"⁹, וזהו גם מה שכתוב בכתבי האריז"ל¹⁰ שלעתיד לבוא יהיה "מעשה גדול".

ПЕРВОИСТОЧНИК 4 Зоар, ч. 2, 158a

«Женщина доблестная - венец мужу своему»... В эпоху Машиаха она не будет сосудом для него и не будет служить ему, а станет венцом на голове его.

אִשָּׁת חֵיל עֲטָרַת בְּעֵלָהּ... מִצַּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, אֵינָה כְּלִי אֱלִי, וְלֹא מִשְׁמֶשֶׁת לוֹ אֶלָּא עֲטָרָה עַל רֵאשׁוֹ.

Ребе

Почитание жены

Все вопросы, связанные с будущим Избавлением, реализуются через подготовку во время Изгнания. И здесь мы находим общее наставление Талмуда: человек должен уважать свою жену «сверх своих возможностей».

וכיון שכל הענינים דלעתיד לבוא מתגלים על ידי ההכנה והעשייה בזה במשך זמן הגלות¹¹ - הנה גם בענין זה ישנה את ההוראה הכללית בגמרא מסכת חולין¹² שהאדם צריך לכבד את אשתו "יותר ממה שיש לו":

(11) ראה תניא רפ"ז.
(12) פ"ב, ב.

(7) פ"ג (לעיל ע' 251).
(8) זח"ב קנח, א (ברע"מ).
(9) ירמ"ל לא, כא.
(10) ראה תר"מ סה"מ כסלו ע' קצה, וש"נ.

ПЕРВОИСТОЧНИК 5 Талмуд, трактат Хулин, 84б

Рав Авира сказал: «Что означает стих “Хорош человек, который милует и дает займы, ведущий дела свои справедливо” (Теилим, 112:5)? Это значит, что человек всегда должен есть и пить меньше, чем позволяют его средства, и он должен одеваться и покрывать себя в соответствии с его средствами, и он должен уважать свою жену и детей больше, чем позволяют его средства (даже до такой степени, чтобы взять для этого займы).

דָּרַשׁ רַב עֲוִירָא ... מָהוּ שְׁנֵאמַר
“טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמְלֻוֶה יְכַלְכֵּל
דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט” (תהלים קיב, ה),
לְעוֹלָם יֹאכֵל אָדָם וַיִּשְׁתֶּה פְּחוֹת
מִמָּה שֵׁישׁ לוֹ [שְׁלֵא יִפְגֵּק אֶת עֲצָמוֹ
לְמָרוֹת שֵׁישׁ לוֹ יְכַלֵּת כְּלִפְלִית
גְּבוּהָה], יִלְבַּשׁ וַיִּתְכַסֶּה בְּמָה שֵׁישׁ
לוֹ [לְפִי יְכַלְתוּ, כְּדִי שְׁלֵא יִתְבַּוְּהוּ],
וַיְכַבֵּד אֶשְׁתּוֹ וּבְנָיו יוֹתֵר מִמָּה שֵׁישׁ
לוֹ [שְׁיִלְוֶה מֵאַחֲרֵים לְשֵׁם כְּדִ].

Ребе

Она заслуживает большего

Это требует пояснения: зачем так уважать жену, - «сверх своих возможностей»?

То, что Тора требует такой степени уважения, доказывает, что она, безусловно, заслуживает этого. В противном случае Тора не обязала бы мужа прилагать такие чрезмерные усилия, превышающие его возможности. Конечно, она заслуживает такой меры уважения, и т.к. может быть, что у ее мужа нет необходимых средств для ее обеспечения, он обязан получить их, путем займа или другим способом, чтобы «уважать ее сверх своих возможностей», как она того заслуживает.

לכאורה אינו מובן: מדוע צריך לכבדה
כל כך - "יותר ממה שיש לו"!?

ועל כרחך צריך לומר, שכיון שהתורה
דורשת שצריך לכבדה יותר ממה שיש
לו, בוודאי מגיע לה כבוד זה, שאם
לא כן, לא הייתה התורה מחייבת את
הבעל להתייגע ולהשיג יותר ממה
שיש לו, אלא בוודאי מגיע לה, ויתכן
שכל מה שיש לו לא מספיק עדיין,
ולכן צריך להשיג באיזהו מקומן, על
ידי הלוואה וכיוצא בזה, יותר ממה
שיש לו, כדי שיוכל ליתן לה כל מה
שמגיע לה.

Причина такого уважения в том, что такова внутренняя природа вещей, как это откроется в эпоху Машиаха, когда «женщина будет обходить мужчину».

Подобное происходит и в наше время, как объяснялось выше, ибо ведение дома в значительной степени определяется женщиной, основой дома, которая является «ему помощником». У мужа нет необходимых способностей для этого, потому что этого пожелал Б-г. И, как результат, жена получила способности, превышающие те, которыми обладает он, а он, в свою очередь, обязан почитать ее «сверх своих возможностей».

Это произошло и во время дарования Торы, когда «Б-г [дал] силу народу Своему». Первым шагом было: «Так скажи дому Яакова» - это обращение к женщинам, потому что соблюдение Торы зависит от них.

וטעם הדבר - לפי שכן הוא בפנימיות הענינים, כפי שיתגלה לעתיד לבוא כאשר "נקבה תסובב גבר".

ועל דרך זה גם עתה - כאמור לעיל שכללות הנהגת הבית תלויה בעיקר בידי עקרת-הבית, שהיא ה"עזר כנגדו", והיינו, שהבעל אין לו את הכוחות הדרושים לכך (מצד כמה סיבות; בגלל שכך רצה הבורא), כך, שהכוחות שניתנו לה הם "יותר ממה שיש לו", ולכן צריך לכבדה "יותר ממה שיש לו".

וזהו גם מה שהיה בדור של מתן תורה (שאז היה הענין של "ה' עוז לעמו יתן גו"), שהתחלה הייתה באופן של "כה תאמר לבית יעקב"¹³, "אלו הנשים"¹⁴, שבזה היה תלוי קיום התורה¹⁵.

ПЕРВОИСТОЧНИК 6 Мидраш раба, Шмот, гл. 28

«"Так скажи дому Яакова" (Шмот 19:3) - это женщины...» Почему женщины были первыми? Потому что они проворны в заповедях. Другое объяснение: чтобы они приучали своих детей к Торе.

כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב, אֱלֹהֵי הַנָּשִׁים... לְמָה לְנָשִׁים תְּחַלֶּה? שֶׁהֵן מְדַרְזוֹת בְּמִצְוֹת. דְּבַר אַחַר, כִּדְי שִׁיְהוּ מְנַהֲיגוֹת אֶת בְּנֵיהֶן לַתּוֹרָה.

Ребе

Мужчины слушают женщин

Это особенно верно, если мы говорим о поколении эпохи Машиаха, которое является воплотившем в себе поколение пустыни, получившее Тору, - поколение, в котором мужчины слушаются своих жен, как сказано в учении Аризаля.

וכן הוא ביחוד בדור של עקבתא דמשיחא - שהוא הגלגול של דור המדבר שקיבלו את התורה - שזהו דור שהאנשים נשמעים לנשותיהן (כדאיתא בכתבי האריז"ל¹⁶).

ПЕРВОИСТОЧНИК 7 Рукописи Аризаля, Врата перевоплощений, гл. 20

Знай также, что все знатоки Торы этого поколения сродни людям поколения пустыни, о которых написано: «Явлю я ему чудеса, как во дни выхода твоего из земли египетской». Как мы объяснили относительно стиха «Вот, ты ляжешь с отцами твоими, и встанет этот народ и т.д.» И это причина, по которой их жены управляли ими, ибо в их дни смешанное множество (эрев рав) сделало золотого тельца, и они не протестовали. Женщины же не хотели отдавать свои золотые носовые кольца для этой цели, и поэтому они сейчас управляют своими мужьями.

גם דע, כי כל הבעלי תורה אשר בדור הזה עתה, הם בחינת אנשי דור המדבר, שעליהם נאמר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, וכמבאר אצלנו בפסוק הנה שכב עם אבתיך וקם וגו'. וזהו הטעם שנשותיהם מושלות עליהם, לפי שבימיהם עשו הערב רב את העגל ולא מחו בהם, אבל הנשים לא רצו לתת נזמי הזהב לעגל, ולכך הם מושלות עתה עליהם נשיהם.

Ребе

Женщины приведут Машиаха

Во времена дарования Торы, а затем во времена возведения Мишкана (Скинии) и путешествия в Землю Израиля под предводительством Моше, первого избавителя, именно женщины выказали любовь к Земле Израиля, вопреки планам разведчиков. Женщины потребовали, чтобы им отдали надел в Земле Израиля, как объясняет Талмуд и Мидраш историю о дочерях Цлофхада. То же самое произойдет и с женщинами нашего поколения - они потребуют от своих мужей, чтобы те сначала приняли Тору, чтобы изучать, преподавать и соблюдать ее. И вдобавок к этому, еще находясь в Изгнании, вне Земли Израиля, евреи должны воздвигнуть «Скинию» для Б-га и пожертвовать для нее золото, серебро, медь и все другие материалы, упомянутые в нынешней главе Торы. Это приведет к тому, что мы вскоре отправимся напрямиком в Землю Обетованную, с приходом Машиаха.

כפי שהיה בשעת מתן תורה, והמשכו בבנין המשכן וההליכה לארץ ישראל, על ידי משה רבינו, גואל ראשון¹⁷, שדוקא הנשים היו מחבבות את הארץ (היפך עצת המרגלים כו'), ודרשו והכריחו שיתנו להם נחלה בארץ, כמבואר בגמרא (במסכת בבא בתרא¹⁸) ובמדרש¹⁹ בקשר לסיפור של בנות צלפחד - וכך יהיה גם אצל הנשים שבדור הזה²⁰ - שידרשו מבעליהן שלכל לראש יקבלו את התורה על מנת ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ונוסף לזה, שגם כאשר נמצאים עדיין במדבר, בחוץ-לארץ ובגלות, יקימו שם "משכן" לו יתברך, ויתנו עבורו זהב וכסף ונחושת, וכל שלושה עשרה או חמישה עשר²¹ הדברים שנימנו בפרשה, ועל ידי זה יפעלו בגילוי שבקרוב נוכל לילך קוממיות לארצנו, בביאת משיח צדקנו.

משיחת י"ט כסלו, ה'תשכ"ב
הנחת השומעים בלתי מוגה
תורת מנחם כרך ל"ב עמוד 305

פרש"י פינחס כו, סד. כז, א.
(20) ראה בארוכה שיחת יום שמח"ת ס"מ ואילך (לעיל ע' 154 ואילך).
(21) ראה לקו"ש חכ"א ע' 153. ושי"נ.

(17) ראה שמו"ר פ"ב, ד-ו. דב"ר ספ"ט. זח"א רנג, א. שער הפסוקים פ' ויחי מט, יו"ד. תו"א ר"פ משפטים.
(18) קטז, סע"ב ואילך.
(19) ראה תנזומא פינחס ז. ספרי פינחס כז, א. יל"ש פינחס רמז תשעג.